

Hoe gaan we verder ?

- Luuc Mur
- Lid Vechtplassenencommissie
- 4 september 2024.

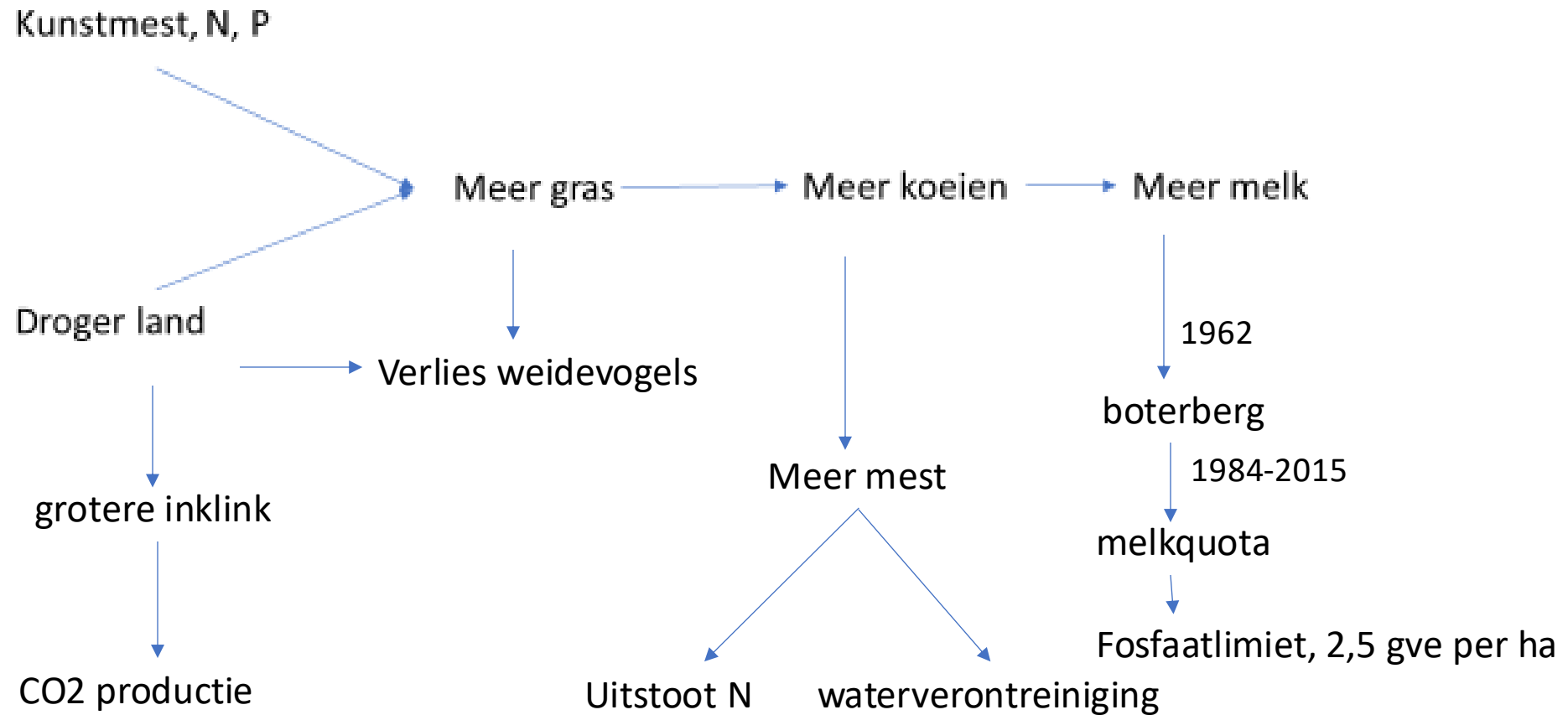
De maatschappij roept.

Europa roept.

Gerechtelijke macht controleert

- Stikstof deken boven Nederland
- Aandacht voor de broeikasgassen
- Klimaat verandert, meer extremen
- Waterkwaliteit: norm wordt niet gehaald
- Biodiversiteit neemt snel af
- Te weinig ruimte voor natuur
- Onvoldoende ruimte voor recreatie

De ontwikkeling van het agrarisch bedrijf 1950-2020

Veel veranderingen zullen invloed hebben op het agrarisch bedrijf.

Gezond, melk en vlees

200.000 liter

minder stikstof uitstoot   hoger waterpeil   minder mest

Boer
Eigenaar van land en opstallen
Economisch bedrijf

Minder vee
Hogere melkprijs
Subsidie voor extensivering
Natuurvriendelijk boeren
Weidevogel beheer

intensiveren meer melk per koe
aanpassing stallen

biodiversiteit

+

--

Stikstof

Europa accepteert niet langer de uitzonderingspositie van Nederlandse landbouw
De derogatie wordt ingetrokken

Stikstof-emissie schadelijk voor alle natuur (vooral N 2000 gebieden)
schadelijk voor waterkwaliteit
schadelijk voor de biodiversiteit

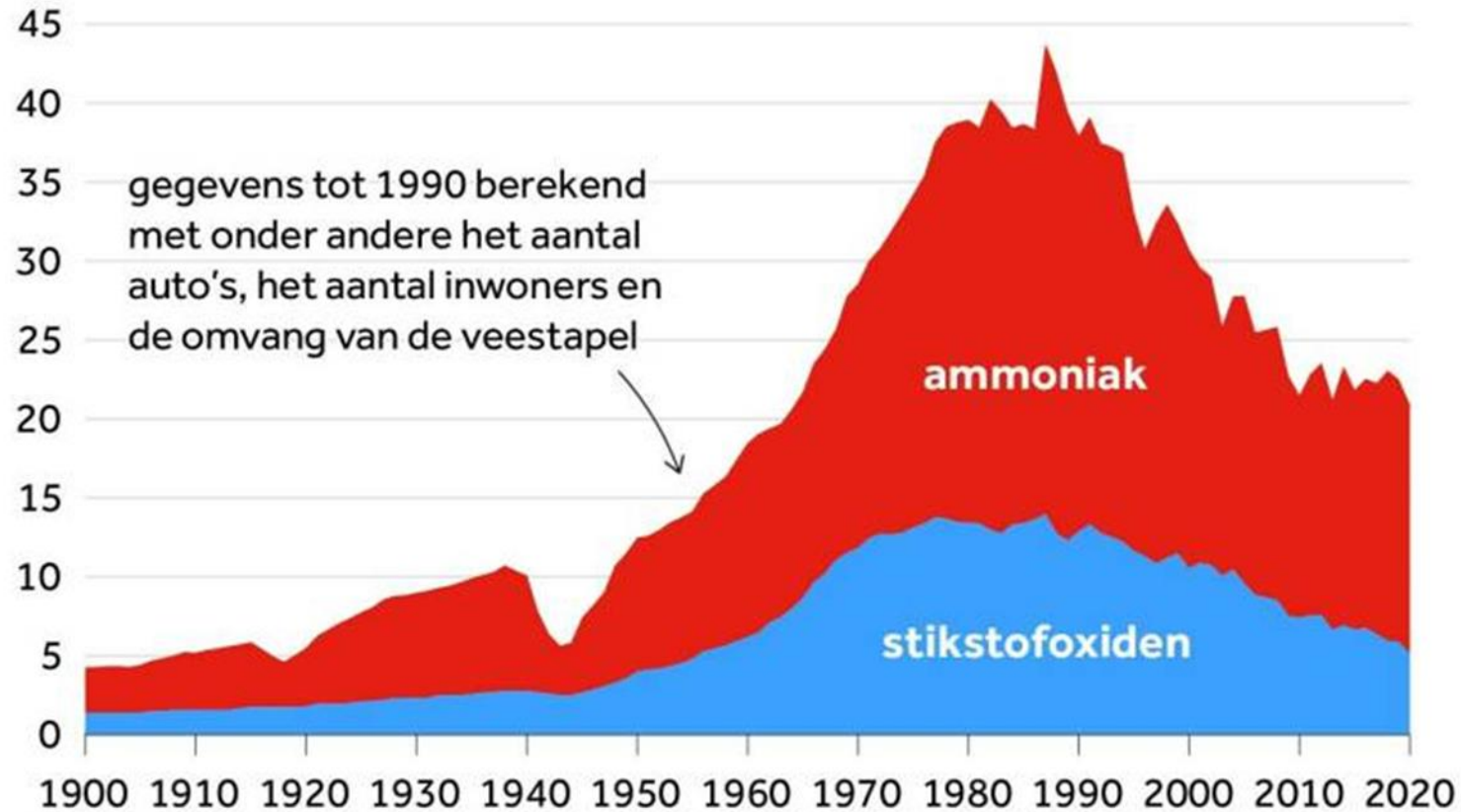
Stikstof emissie komt voor 45 % uit de landbouw

Emissie: nu: vier maal Europees gemiddelde

Stikstof emissie moet 50% zakken, dan nog 2x Europese gemiddelde!

Sterke afname stikstof vanaf de jaren negentig

Depositie van stikstof, in kilo's per hectare

bron: *Nitrogen in The Netherlands over the past five centuries*, H. Noordijk, 2007 (tot 1990)
Compendium voor de Leefomgeving (vanaf 1990)

Vanaf 2010 stagneert de afname van de ammoniakdepositie.

Nederlandse regio's tellen relatief meeste runderen

Aantal runderen per hectare landbouwgrond

runderen per hectare
landbouwgrond

in 2016

tot 0,5

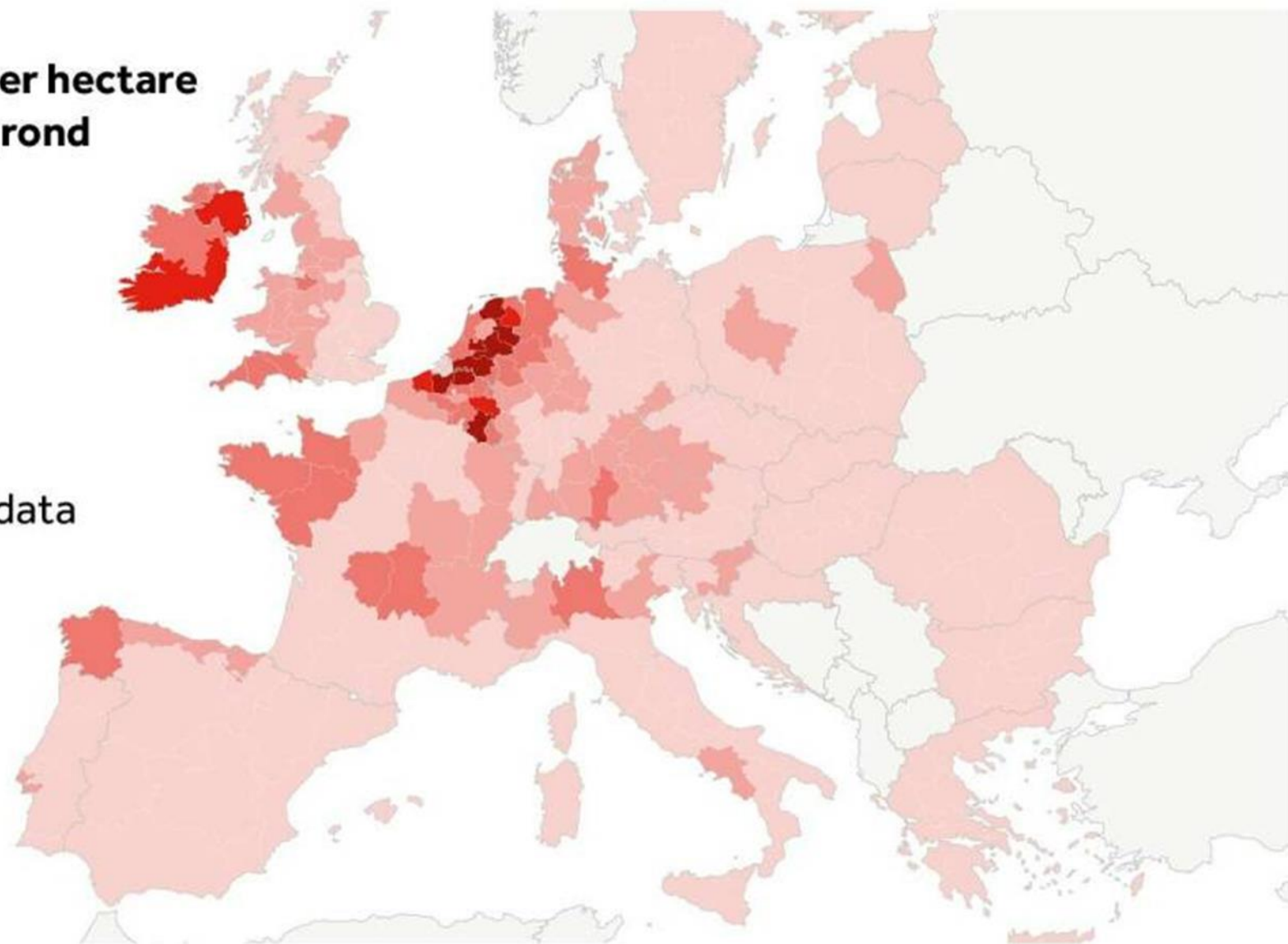
0,5-1

1-1,5

1,5-2

2+

0 / geen data

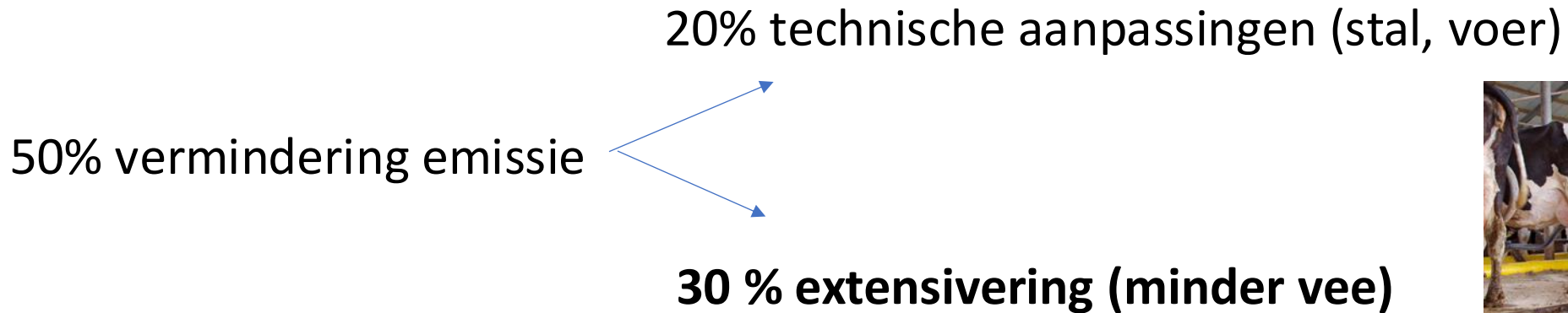
bron: Eurostat

Conclusie

- Bij de vermindering van de stikstof-emissie speelt de hele maatschappij een rol.
- Nadruk ligt op de landbouw.

Besluit:

- Vermindering emissie van de landbouw met 50%

De waterkwaliteit, blauw-groene dooradering

Oppervlaktewater voldoet niet aan de KRW normen (2027)

Oorzaak: te hoge mineralen concentraties (N en P)

P (fosfaat) speelt overheersende rol

Gevolgen:

Troebel water

Kans op cyanobacteriën (blauwwieren)

Aantasting biodiversiteit (snoek)

Niet geschikt als zwemwater

Lozing van huishoudelijk afvalwater is zeer sterk verminderd

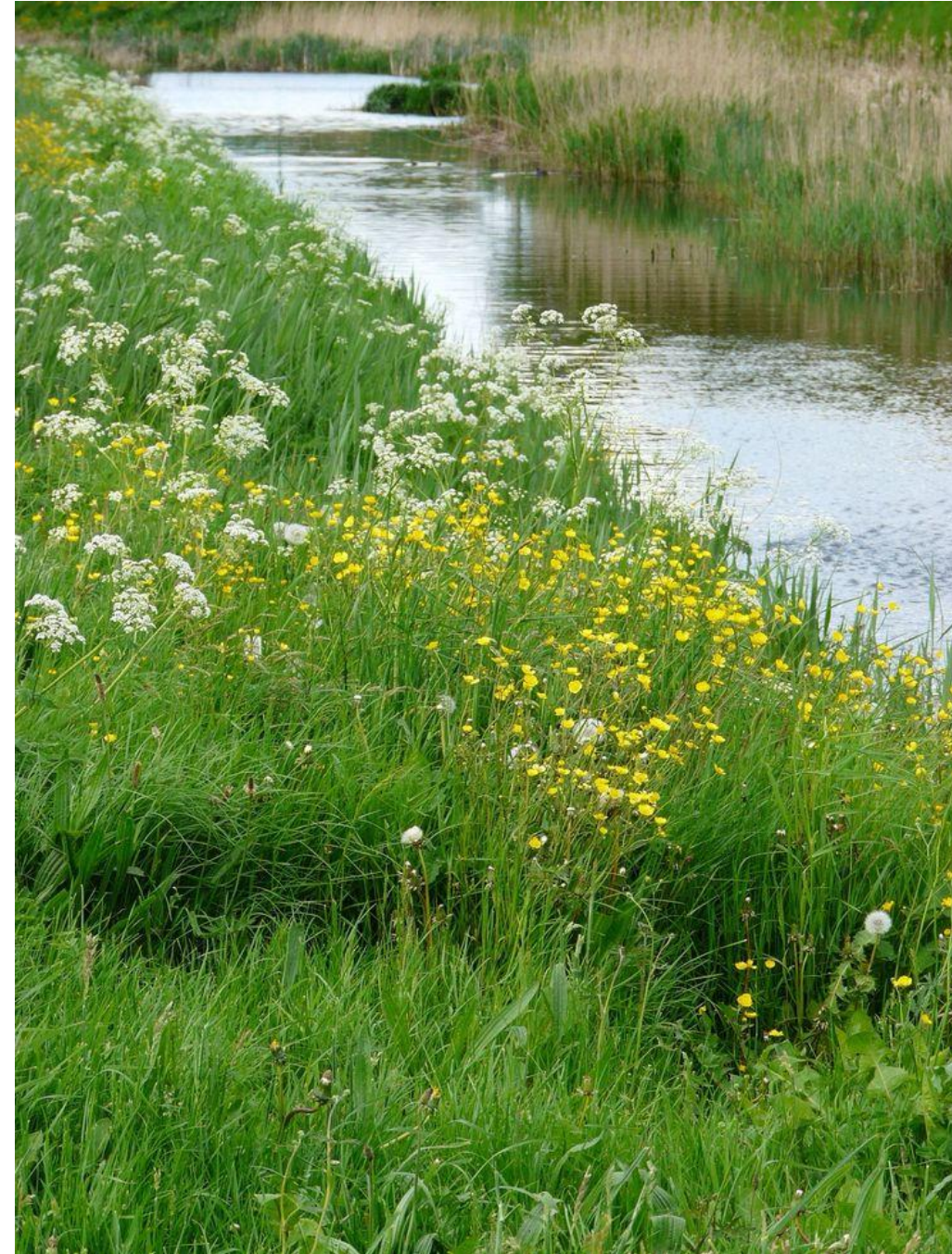
De belangrijkste factor is nu de afspoeling van meststoffen uit het agrarisch gebied

Blauw-groene dooradering:
Herstel waterkwaliteit, halen van de KRW norm
in 2027

Maatregelen:

- Vermindering uitspoelen van mineralen
- Beter slootkantbeheer

Er ligt veel fosfaat opgeslagen in de
modder van de sloten

Vermindering van de bemesting per ha

2023: Stoppen van de Europese derogatie voor mest.
de boer mag minder mest uitrijden op het weiland.

Bemestingsmaximum:

was 230-250 kg ha⁻¹

wordt 170 kg ha⁻¹

Afname uitrijvergunning met 30 %

Oplossingen:

Of voor veel geld afvoeren naar akkergebieden

Of extensivering van de veestapel met 30 %

Vermindering van de productie van het broeikasgas CO₂ door het agrarisch bedrijf

Het agrarisch bedrijf is een belangrijke producent van CO₂:
(15 % van totale landelijke CO₂ productie)

CO₂ productie van het agrarisch bedrijf zou in 2050
6,5% van totale CO₂ productie moeten bedragen.

Vermindering van de CO₂ productie zou parallel
kunnen lopen met extensivering van het agrarisch bedrijf.

Extra opgave voor het veenweidegebied. Vermindering van de productie van het broeikasgas CO₂ door het verminderen van de inklink.

Veen verteert als het boven het grondwater komt en produceert CO₂
Boeren vragen om een laag peil
1000 jaar werd steeds weer het peil aangepast en zakte het land (inklink)

In het veenweidegebied verdween een laag van drie meter veen.
De veenweide ligt nu 2,5 m onder NAP.

De bijdrage van de veenvertering aan de nationale CO₂ balans
Bedraagt nu 5-7%

Opgave voor het veenweidegebied:
door peilaanpassingen de productie van CO₂ minimaliseren.

Methaan

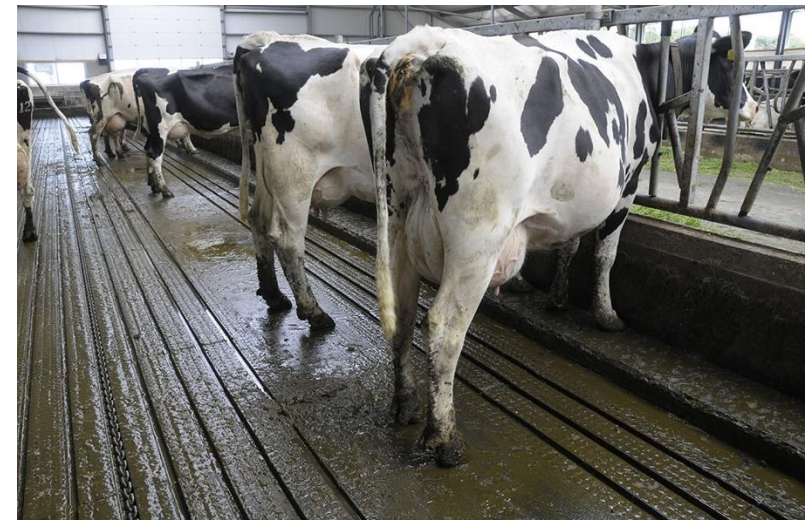
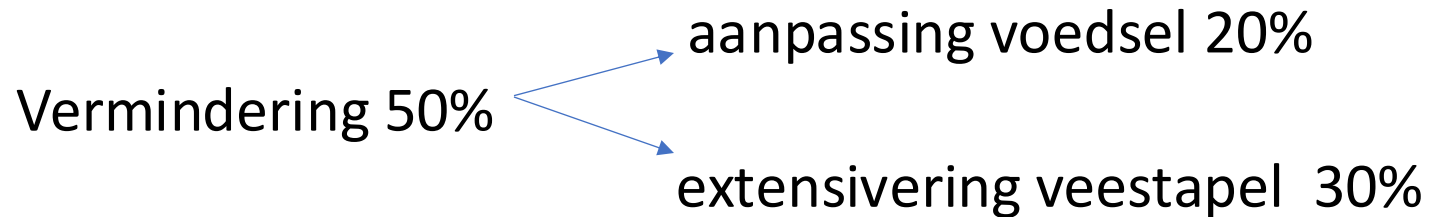
Methaan is een sterk broeikasgas.

Methaan wordt afgebroken door bacteriën

Bij de vertering produceert rundvee grote hoeveelheden methaan.

De komende jaren moet de methaan-productie halveren.

Met de verminderde veestapel zal ook de methaan productie verminderen.

Biodiversiteit

Sterke afname van de biodiversiteit op de agrarische gronden sinds 1950.

Bodem organismen

Botanische waarden

Insecten, bestuivers

Weidevogels

Oorzaken:

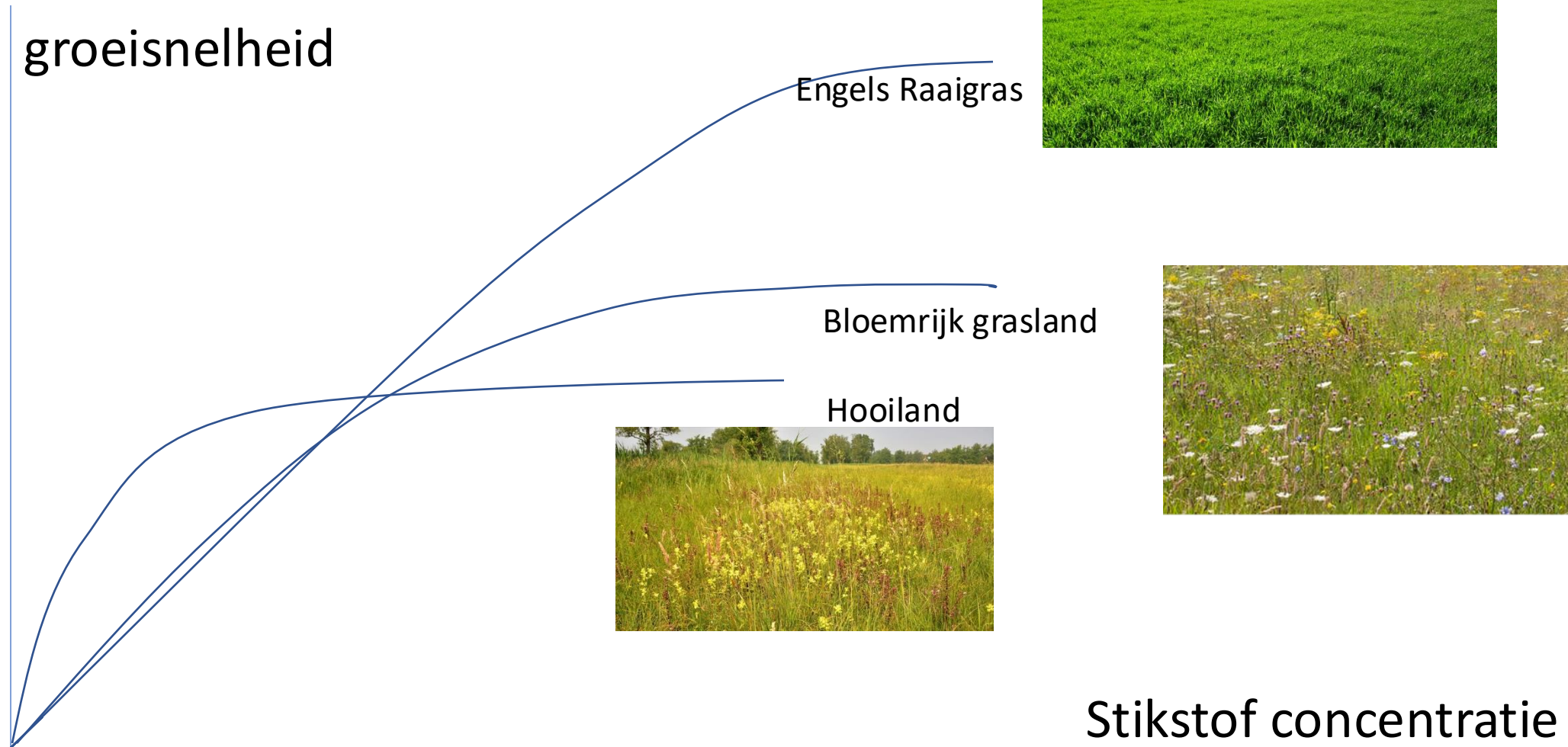
pesticiden

Intensivering:

- vroeger maaien
- kunstmest
- waterpeil
- Injecteren van de mest

groeisnelheid

Stikstof concentratie

Conclusie: bij hoge stikstofbemesting blijft alleen Engels Raaigras over.

Conclusie

Extensivering van het agrarisch bedrijf is onvermijdelijk

Vermindering van de veestapel:

Vermindering N emissie: afname van de veestapel 30%

Vermindering van de mest gift 30%

Vermindering methaan productie 30%

Vermindering van de draagkracht van de veenweide

Meer aandacht voor de natuur en de biodiversiteit is noodzakelijk.

RABO: in 2040: 30% minder vee

Grasland: 785.000 ha
30 % minder vee
Ruimte voor nieuwe functies.

De maatschappij verandert:

Agrarische maatschappij → Kennis maatschappij
Grote vraag naar natuur en biodiversiteit

Meer vrije tijd
Meer vakantie
Behoeftte aan groene ruimte

Herstel van de biologische waarden

Extensivering agrarisch bedrijf, minder vee in Nederland

Hoe verdelen we de ruimte:

Opkopen van bedrijven, percelen door de overheid

- Vrij komende ruimte (zonder N-vergunning) verdelen onder bestaande bedrijven
hoeveelheid vee per bedrijf verandert niet, maar is verdeeld over meer land
functie van het land blijft gehandhaafd
- Vrij komende ruimte onttrekken aan agrarische sector
meer natuur, meer recreatie
mogelijkheden verbeteren waterhuishouding
vaak functieverandering

Elke streek met eigen prioriteit.

Dit wordt onvoldoende uitgedragen door de overheid (Planbureau)

Zandgronden,

zeer gevoelig voor stikstof
verbetering waterhuishouding vaak noodzakelijk
veel bedrijven liggen in gevoelige streken
recreatieve potentie

Voorkeur:

gronden onttrekken aan het agrarisch bedrijf
geschikt maken voor natuurdoeleinden
waterhuishouding
recreatie

Zonder boeren geen Hollands landschap

herverdelen van de ruimte

Het Groene Hart:

Het Hydepark van de Randstad

Een combinatie van:

duurzaam agrarisch bedrijf en recreatie

Bloemrijke graslanden

Bloeiende slootkanten

Weidevogels

Wandelen en fietsen

Zonder boeren geen weidevogels Een combinatie van boer en natuur

Herstel van de boerenlandvogels en de biodiversiteit
in een natuurvriendelijk agrarisch landschap.

Voorbeeld:

Aanvalsplan Grutto:

aantal eenheden van 1000 ha

een aangepast beheer van het land:

later maaien, hoog waterpeil, minder (kunst)mest.

Het traject voor de realisatie:

landbouw akkoord

Provincies plan landelijk gebied (Utrecht UPLG)

regiocommissies (Utrecht west/oost)

gebiedsgerichte groepen

Tot 3 september.

Utrechts programma landelijk gebied (UPLG):

- Drooglegging veenweiden 20 - 40 cm (standaard -40 cm)
- Inzet van kruidenrijk weiland
- 5 grote weidevogelarealen (elk 1000 ha)
- 46% minder stikstof uitstoot
- Stengere maatregelen om N2000 gebieden
- **Opdracht minister: speciale aandacht voor vertering van het veen, weidevogels**

Hoe ver zijn we in veenweidegebied 2024

Geen nationaal landbouwakkoord

geen ondersteuning van de overheid

Provincie Utrecht werkt door?

UPLG goed uitgangspunt

Financiën voor 80% gedekt

Gebiedsgerichte gesprekken komen op gang (10)

Plaatselijke natuurbescherming is hierbij niet betrokken

Werkgroep veenweidegebied

vele partijen zijn hierin vertegenwoordigd

probleem: je praat over eigendommen van anderen

openbaarmaking niet mogelijk zolang proces loopt

Ambtelijke werkgroep veenweidegebied

werkt achter de schermen.

Het proces stagneert, einddoelen zijn onduidelijk, de overheid dirigeert niet.

Het dilemma van de provincie:

In UPLG zijn vele punten niet uitgewerkt:

Zoals:

Waar weidevogel areaal

Waar drooglegging van -20 cm

Wat betekent kruidenrijk grasland voor de weidevogels

Twee mogelijkheden:

Duidelijkheid van de provincie, details benoemen, waar wat

reactie boeren: waar bemoei je je mee, het is ons land

Detailering overlaten aan gebiedsgroepen

reactie boeren: de provincie is onduidelijk, zo kunnen we niet verder

Vechtplassencommissie dringt er bij de gedeputeerde op aan om standpunt te bepalen.

Een gezonde maatschappij vraagt om:
biodiversiteit, natuur en recreatie

De landelijke visie ontbreekt

Duizenden hectares landbouwgrond veranderen van functie

West Utrecht behoudt open landschap

Gezonde circulaire en natuur inclusieve landbouw

Vertrouwen winnen van de agrariër

Geduld, het zal vele jaren vergen.